

Kommunikasjon i gestaltperspektiv

Erling Kokkersvold, Heidi Mjelve

Mellom oss

Trening av kommunikasjon i gestaltperspektiv. 153 s, tab, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2003. Pris NOK 198
ISBN 82-05-30437-8

Boken henvender seg primært til studenter i pedagogikk, psykologi og helse- og sosialfag, men også leger er nevnt i boken. Forfatterne ønsker å vise hvordan et gestaltteoretisk perspektiv kan brukes som analyseverktøy for å forstå og trene opp kommunikasjonsferdigheter. Fokus er rettet mot psykososialt arbeid og da særlig spesialpedagogisk virksomhet. I de fire første av bokens seks kapitler presenteres kommunikasjons-teori og hvordan man kan arbeide med kommunikasjon fra et gestaltteoretisk perspektiv. De to siste kapitlene er mer praktisk rettede og tar for seg kommunikasjons-trening og -veiledning. De inneholder blant annet sekvenser fra rollespill og veiledning. Det er noen gode illustrasjoner i boken, og språket er for det meste enkelt og godt. Boken er pedagogisk oppbygd og lettlest. Det er imidlertid en mangel at engelske ord slik som «smalltalk» og «feedback» benyttes når vi har fullgode tilsvarende norske ord.

For undertegete er boken et første møte med gestaltteori, en relativt ny form for psykoterapi. Noen av grunntankene i boken gjenkjennes fra psykodynamisk teori og kognitiv teori, mens andre tanker og formuleringer virker mer fremmede, som når forfatterne beskriver avslutningen av en interaksjon slik: «gestalten er i ferd med å lukkes og det oppstår en ro» (s. 75).

Forfatterne fokuserer på faseoppbyggingen av samtaler og de vektlegger betydningen av først å bygge en allianse, utforske og forstå, for deretter å handle. Det er en styrke at forfatterne redegjør for muligheten til og metoder for å observere, forstå og endre kommunikasjonsmønstre. Vektleggingen av trening kombinert med teori er fornuftig. Det er positivt at andre teorier for tilnærming til kommunikasjon nevnes i tillegg til gestaltteori. Boken er imidlertid i liten grad klinisk rettet, noe som blir tydelig når begrepet «involvering» brukes som en uheldig erstatning for det mer etablerte «allianse».

Det mangler eksempler på bruk av metoden fra klinisk praksis. For medisinerere skal lære om kommunikasjon, er boken dessverre ikke særlig egnet. Det finnes mye litteratur som bedre forklarer hvordan man kan kommunisere med og trene på kommunikasjon med pasienter. Boken anbefales derfor primært for medisinerere som er spesielt interessert i gestaltteori.

Rolf Wynn

Spesialpsykiatrisk avdeling
Universitetssykehuset Nord-Norge

Brevskriveren Freud

Ernst Falzeder, red

The complete correspondence of Sigmund Freud and Karl Abraham

1907–1925. 626 s, ill. London: Karnac, 2002. Pris GBP 45
ISBN 1-85575-051-1

Sigmund Freud (1856–1939) var hele livet en lidenskapelig brevskriver. Resultatet var ca. 20 000 brev, hvorav mindre enn en firedel hittil er publisert, helt eller delvis. Karl Abraham (1877–1925) var en av Freuds tidligste og grundigste tilhengere.

1904 startet han sin psykiatriske karriere ved Burghölzli i Zürich under Carl Gustav Jung (1875–1961) og Eugen Bleuler (1857–1939). Der hørte han om Freud og psykoanalysen. Han flyttet til Berlin tre år senere og virket der til sin død som 48-åring. Abrahams viktigste teoretiske bidrag til psykoanalysen er en artikkelserie om sammenhengen mellom de psykoseksuelle utviklingsfaser og psykosen, særlig de affektive.

En ufullstendig og «sensurert» utgave av denne brevvekslingen fra 1965 hadde Abrahams datter Hilda (1906–71) og Freuds sønn Ernst (1892–1970) redigert. Psykoanalysehistorieforskeren Ernst Falzeder, redaktøren av denne boken, legger stor vekt på at dette er en fullstendig utgave, uten forsøk på å pynte på teksten eller bruke pseudonymer. Dermed blir i stor grad også de mange og detaljerte fotnotene en viktig kilde til forståelse av samtidshistorien og hvilken allmennmenneskelig atmosfære psykoanalysen ble til i: «...psychoanalytic theory does not enter into analysts' heads ... from nowhere – it springs precisely from their personal and intimate experiences» (s. XVI).

Ikke bare de fylldige og nyttige fotnotene, men også selve brevtøkene inneholder mange ikke-faglige kommentarer og beskrivelser: Jung får sitt pass påskrevet av begge korrespondentene. Analytikerpresten Oskar Pfister (1873–1956) bebreides for «unholy praise» av Alfred Adler (1879–1937) og at han derved lite tjener vitenskapens sak (s. 283). Morton Prince (1854–1929) omtales som «lettsindig og dum», mens A.A. Friedländer (1870–1949) får betegnelsen «den gamle gris» (s.132). Mange av brevene har preg av å være konsultasjoner, hvor den yngre ber den eldre om råd og forklaringer. Med utgangspunkt i konkrete pasienthistorier utformes teoriene. At noen av kollegene etter hvert utvikler egne forståelsesmåter som fører til brudd med mesteren, får stor omtale. Dette gjelder i særlig grad C.G. Jung og Otto Rank (1884-1939).

Dagliglivets gleder og sorger er også et gjennomgangstema, ikke minst under den første verdenskrig. Freuds sønner gjør krigstjeneste, og Abraham blir innkalt som kirurg. 3. juli 1915 skriver Freud: «Alle mine venner og hjelpere er nå virkelig blitt soldater og er som revet bort fra meg.» Familie og ekteskap betyr mye for brevskriverne. Det er en kjent sak at flere av Freuds yngre kolleger (f.eks. Jung, Pfister, Ferenczi (1873–1933)) viklet seg inn i kompliserte erotiske pasientforhold. Mange mente at psykoanalysen innebar en trussel for ekteskapet. Derfor behaget det Freud å kunne skrive til sin venn: «Jeg gleder meg over å tenke på at Deres ekteskap beviser at psykoanalyse ikke nødvendigvis må føre til skilsmisse» (s. 186). Men Freud gikk heller ikke av veien for å tilrå en kollega å skille seg fra sin kone og gifte seg med sin tidligere pasient (s. 456).

Dette er først og fremst en bok som levendegjør psykoanalysens tilblivelse og tidlige historie. Noe av det faglige innholdet er naturlig nok foreldet i dag. Men de menneskelige aspekter disse to pionerer viser oss, vekker gjenkjennelse og respekt.

Eivind Haga

Psykiatrisk klinikk
Sentralsjukehuset i Rogaland

Popularisert fagstoff

Siri von Krogh, red

Barn i magen fra A til Å

Alt om hvordan du blir gravid, svangerskapet, fødselen og tiden etter. 304 s, tab, ill. Oslo: Kagge, 2002. Pris NOK 349
ISBN 82-489-0215-3

Dette er en ganske omfattende oppslagsbok for gravide, basert på redaktørens erfaringer fra nettstedet BarniMagen.com. Undertittelen beskriver redaktørens ambisjoner med boken.

Boken bærer preg av at det er mange forfattere. Enkelte kapitler overlapper, og språket er ujevnt. Flere av bidragsyterne burde hatt konsulenthjelp. Når man skal fremstille fagstoff populært, er det ubehjelpelig å skrive «såkalt» for å ufarliggjøre vanskelige ord. Det hjelper heller ikke å bruke anførselstegn. For eksempel: Når man skriver om bakteriell vaginose og alloimmun trombocytopeni, er det klønete å skrive: «denne såkalte bakterielle vaginose», eller «såkalt alloimmun trombocytopeni».

Trykderettigheter er komplisert stoff, dette er oversiktlig og bra fremstilt. Likeså

er det velskrevne kapitler om psykologiske forhold i denne livsfasen. Kapitlet om ernæring er voldsomt detaljert, gravide som vil følge dette samvittighetsfullt har et prosjekt.

Boken er lærebokpreget, men dessverre ikke kunnskapsbasert. Forfatterens grunnlag er nok andre lærebøker samt den praksis som er vanlig på bidragsytternes arbeidsteder. Det er lett å finne eksempler på tiltak som ikke kan anbefales, for eksempel telling av fosterbevegelser som test på at fosteret har det bra og klorhexidinskylling av vagina ved påvist streptokokker type B. At overproduksjon av relaksin er årsaken til bekkenløsning og at solekspløsjoner kan være farlig for barnet, er andre eksempler på ting som burde vært luket ut.

Beretninger fra fødsler er gjengitt som ingresser. Utover en mulig underholdningsverdi er jeg i tvil om hvorfor dette er gitt spalteplass, mange av beretningene er nokså private. Råd som er sendt inn til nettstedet, er også gjengitt og kalt kjerringråd. Er det redaktørens mening at dette er kuriosa som kun bringes videre som underholdning, eller er det virkelig meningen at folk skal prøve dette?

Alt i alt er dette en ujevn bok, med en blanding av kuriosa og mer og mindre vellykket popularisering av fagstoff. Det finnes etter min mening bedre bøker i denne sjangeren.

Bjørn Backe

Institutt for laboratoriemedisin – barne- og kvinnesykdommer
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Litt revidert om urevidert standpunkt

Nils Christie, Kettill Bruun

Den gode fiende

240 s, tab, fig. Oslo: Universitetsforlaget, 2003.
Pris NOK 299
ISBN 82-15-00360-5

«Den narkotikapolitikk vi stadig fører er en gavepakke til det bestående. «Hadde det ikke vært for narko, ville de klart seg,» er synspunktet. Det ville de slett ikke [...] ved uførtroddent å fortsette narkokrigen, kan det se ut som om problemet

ligger i stoffene, og ikke i et liv så langt nede ved bordet at fatene er tomme og kjøkenet stengt.» Dette sitatet kan oppsummere bokens sterke politiske budskap – forfattet av forskere som går ut av vitenskapens lukkede rom og bidrar med viktige synspunkter i en stadig mer opphetet og innsnevret offentlig narkotikadebatt.

Boken, nå i tredje reviderte utgave, er en korreks til den rådende endimensjonale forståelsen av narkotikaproblemet. Boken gjennomgår mytene rundt stoffmisbruk som gjør det til en god fiende; alle blir slaver av narkotika, narkomani fører til kriminalitet i mangemilliardklassen, alle stoffer er like farlige, milde stoffer fører til hardere stoffer, alle kan rammes og bakmennene og selgerne er bare kyniske profitører. Disse og andre myter blir nyansert og delvis tilbakevist. Her utvides leserens horisont.

Jeg har innvendinger mot boken, uavhengig av mitt standpunkt til rusmidler. Christie og Bruun beskriver et omfattende bakteppe for vårt narkotikapolitiske paradigme. Litteratur, politikk, psykiatri, jus, biologi osv. Det blir tidvis for mye. Boken blir popularisert vitenskap i verste betydning av begrepet, nemlig lettvtint. Det springes fra det ene området til det andre som kan støtte forfatterens syn. Dette blir enda verre når man ikke refererer noen ny forskning, eksempelvis innenfor avhengighetsforskningen.

Her harselerer forfatterne med den tilsynelatende ambivalensen forskere og beslutningstakere har hatt når de har brukt ulike begreper og forståelsesrammer rundt begrepet avhengighet over tid. Men forfatterne forstår ikke, eller vil ikke forstå at dette ikke har vært fortvilede forsøk å lage innhold i meningsløse begreper. Det har vært hederlige forsøk på å beskrive noe som man faktisk har observert. Nyere nevrobiologisk forskning viser oss realiteten i fenomenene og gir oss forståelse av avhengighetens patogenese. Dette formidler ikke boken, enten fordi forfatterne velger å utelate det eller fordi de mangler denne kunnskapen. Det er mange slike eksempler.

Boken inneholder i det hele tatt for lite av ny dato. Oppdatert statistikk i siste kapittel forsvarer knapt nok ordet «revidert». Av ca. 200 referanser er høyst fire tilkommet etter forrige revisjon av boken. Det hadde tjent bokens budskap om man hadde involvert flere forfattere og gjort en grundigere revisjon. Slik den står nå, er den for lett å avvise. Bokens budskap fortjener bedre!

Jørgen G. Bramness

Nasjonalt Folkehelseinstitutt

Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori

Eline Thornquist

Vitenskapsfilosofi

og vitenskapsteori for helsefag

244 s, ill. Bergen: Fagbokforlaget, 2003.
Pris NOK 325
ISBN 82-7674-913-5

Denne kortfattede innføringsboken i vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori for helsefag tar utgangspunkt i viktige

problemer i helsetjenesten: fortsatt dominerende anvendelse av «apparatfeilmodellen», pasienter sees i stor grad isolert fra de situasjoner de lever i, et dualistisk syn på forholdet mellom kropp og psyke m.m.

Etter en innledning starter boken med å presentere to kunnskapsteoretiske hovedretninger. Det er rasjonalisme, med hovedvekt på Descartes, og empirisme, med hovedvekt på logisk positivisme/empirisme. Boken går så videre med å presentere fenomenologi, særlig Merleau-Pontys kroppsfilosofi. Det fjerde hovedkapitlet omhandler hermeneutikk og munner ut i en presentasjon av Ricoeurs fortolknings-teori.

I et avsluttende kapittel sees vitenskapsteori og forskningsvirksomhet i sammenheng.

Forfatteren er kunnskapsrik, hun skriver engasjert og levende og samtidig saklig. Bokens røde tråd er kritikk av de vitenskapsfilosofiske posisjonene som gjør at fagfolk i helsetjenesten er blinde for den levende kroppen.

Hun greier å gjennomføre denne kritikken et stykke på vei. Men det finnes et uløst problem i bokens filosofiske grunnstruktur. Bokens sentrale begrep, epistemologisk dualisme, defineres på en måte som gjør det uklart hva som er forskjellen på det og ontologisk dualisme. Følgen av dette er at boken kan virke forvirrende på lesere som ikke har kjennskap til kunnskapsteori og ontologi, forskjellen mellom dem og deres innbyrdes forhold.

Forfatteren kunne også ha skrevet mer utførlig om det tredje kunnskapssyn som på ulike måter kombinerer rasjonalisme og empirisme (i tråd med Aristoteles og Kant).

Dette er meget aktuelt i vår tid, og det er i denne vi finner grunnlaget for en postpositivistisk kunnskapsteori. En slik kunnskapsteori er viktig fordi den fremmer forståelsen både for pasientens situasjon og for tverrfaglig samarbeid og forskning i helsetjenesten.

En rekke temaer tar ikke boken opp på en systematisk måte: de generelle og formelle metodene induksjon og deduksjon, den hypotetisk-deduktive metode og spørsmålene omkring forskning, verdier og normer.

Som lærebok for et vitenskapsfilosofisk/teoretisk grunnkurs må den kompletteres på disse sentrale punktene av annen litteratur. Sett bort fra de nevnte kritiske synspunktene er boken et viktig tilskudd til helsefagenes og medisinenes vitenskapsfilosofi/-teori.

Hans Magnus Solli

Institutt for allmenn- og samfunnsmedisin
Universitetet i Oslo